

В. В. ЛЮБИВАЯ

г. Глухов

ВАЖНОСТЬ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Определены актуальность и необходимость проблемы развития творческого потенциала будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений. Государственная политика в области образования определяется Законом Украины «Об образовании», Национальной стратегией и Государственной национальной программой «Образование. Украина XXI века». Государство ожидает от всех, кто связан с образовательной деятельностью, дальнейшего совершенствования педагогического труда, создания условий для максимальной индивидуализации учебного процесса. Через творчество педагога, его собственную профессиональную деятельность реализуется и государственная политика, направленная на укрепление интеллектуального и духовного потенциала нации. В контексте данного вопроса большое значение приобретает способность студентов к творчеству, творческой самореализации, самопознания и самоопределения. Особенно актуальным вышесказанное выступает относительно целей и задач профессиональной подготовки будущего педагога, в том числе воспитателя детского сада. Однако, в современной высшей школе все еще преобладает научно-предметная подготовка педагогов по сравнению с целенаправленным развитием их личности.

Раскрыто значение развития творческого потенциала будущего воспитателя дошкольного учреждения на этапе современного развития общества, что выступает важным фактором в процессе формирования творческих способностей детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: творчество, креативность, педагогическое творчество, творческий потенциал, будущие воспитатели, дошкольное учебное заведение.

Стаття надійшла до редколегії 16.03.2015

УДК 373.2.016:78

І. А. МАЛАШЕВСЬКА

м. Київ

artmal7@gmail.com

ПРИНЦИП КОМПЛЕМЕНТАРНОСТІ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЗИКОТЕРАПІЇ

На сучасному етапі розвитку суспільства особливої актуальності набуває необхідність упровадження у педагогічний процес дошкільних і початкових шкільних навчальних закладів здоров'язберігаючих технологій. У дослідженні розкрито сутність принципу комплементарності музичної освіти дошкільників і молодших школярів на музикотерапевтичній основі, який полягає у взаємодоповненості освітніх й оздоровчих цілей і завдань. Це такий тип методичної взаємодії, за якої музикотерапевтичні методи доповнюють дію музично-освітніх методів і навпаки. У висновках дослідження зазначено, що результатом дії принципу комплементарності є оптимізація системи дошкільної та початкової шкільної музичної освіти шляхом поєднання розвитку музикальності із розкриттям саногенного потенціалу дитячої особистості. Подальший напрям наукового пошуку вбачаємо у впровадженні музикотерапії в систему підготовки майбутніх учителів музики.

Ключові слова: комплементарність, музична освіта, діти, музикотерапія.

В умовах політично-соціальних негараздів сучасної дійсності особливої актуальності набуває одне з головних завдань національної освіти – «збереження та зміцнення фізичного, психічного та духовного здоров'я підростаючого покоління» [2, 1]. Сучасні діти перенасичені негативною інформацією, позбавлені теплої спілкування з дорослими та

однолітками. Багато з них просто не можуть витримати нервово-психічні навантаження вдома та в дитячому садку. Нерідко дитяча нервова система не встигає адаптуватися до шаленого темпу і ритму нашого життя. Звідси – неспокій, нервовість, гіперактивність, погіршення продуктивної діяльності, виникнення психосоматичних хвороб.

Сьогодні, як ніколи, особливої пріоритетності набувають заходи щодо створення нових ефективних методів реабілітації та профілактики, які б підвищували резервні можливості дитячого організму. Тобто, очевидно постає необхідність впровадження в навчально-виховний процес різних **здоров'язберігаючих** технологій, серед яких методика музичного навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з використанням музикотерапії.

Про ефективність практичного впровадження музикотерапії в роботу з дітьми дошкільного віку зазначає **С. Руденко**. Мотивуючись тим, що кожний вид діяльності музичного заняття з дошкільниками вже вміщує в собі терапевтичний компонент, науковець-практик пропонує практичне застосування інструментальної музикотерапії, вокалотерапії та кінезотерапії (танці та рухливі ігри). На її думку, це допомагає зміцнити психофізіологічне здоров'я дітей, коригувати їхню поведінку (особливо гіперактивних і неконтактних дітей), активізувати у них емоційну чуйність та розвивати соціально-комунікативні навички [7, 21].

Проблему застосування музикотерапевтичних ігор як засобу оздоровлення молодших школярів на уроках музики та в позаурочній роботі досліджує **А. Золотарьова**. Авторка запевняє, що це дозволяє перевірити уявлення дітей про поведінку в різних ситуаціях спілкування, набути почуття впевненості у собі, зняти емоційно-психологічну напругу, підвищити самооцінку та створити психологічний комфорт у класі, активізувати особистісне зростання тощо. А також сприяє оздоровленню дитячого організму, тренуванню дихальної та серцево-судинної системи дітей, подоланню фізичної втоми тощо [3, 37].

Загалом, розробляючи методику музичного навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з використанням музикотерапії, ми спиралися на ідею «ритмопластичного виховання» Еміля Жак-Далькроза [1], основоположності елементарного музикування в розвитку творчого начала і самостійності мислення дітей системи Карла Орфа [5], пропагування необхідності музики як джерела душевного збагачення й

гармонійного виховання Золтана Кодая [8], абсолютної віри в безмежність дитячого потенціалу Шінічі Сузукі [9], музичного навчання *Вальдорфської педагогіки* [6] тощо. А також керувалися останніми досягненнями та відкриттями у галузі музичної терапії [4].

Метою статті є розкриття сутності принципу комплементарності музичного навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з використанням музикотерапії.

У перекладі з латинської мови, комплементарність (*complementum*) означає доповнення. Принцип комплементарності музичної освіти дошкільників та молодших школярів передбачає взаємодоповнюваність оздоровчих й освітніх цілей та завдань. Це такий тип методичної взаємодії, за якої музикотерапевтичні методи доповнюють дію музично-освітніх методів і навпаки. У такий спосіб комплементарність **мети** музичного навчання з використанням музикотерапії полягає у взаємодоповненні розвитку музичності та розкритті саногенного потенціалу дитячої особистості.

Принцип комплементарності передбачає взаємоузгодження **завдань музичного навчання** дошкільників і молодших школярів (*розвиток музично-творчих здібностей і задатків; формування музичної обізнаності та компетентності; розвиток креативності тощо*) **із завданнями музикотерапевтичного впливу** (*гармонізація емоційно-почуттєвої сфери; зняття емоційно-психологічної напруги та досягнення катарсису у процесі музично-творчої діяльності; усунення психофізіологічних блоків, розкріпачення поведінкових утисків; формування мовленнєвої культури та соціальної комунікативності; становлення індивідуальної самодостатності тощо*).

Загальновідомо, що музично-освітній процес у дошкільних і початкових шкільних навчальних закладах має такі традиційні види музичної діяльності як: слухання, спів, гра на музичних інструментах, музично-ритмічна діяльність та музичні ігри. Методика музичного навчання з використанням музикотерапії передбачає використання всіх традиційних видів музичної діяльності у поєднанні із додатковими: музичної релаксації, пальчиково-

вої та дихальної гімнастики тощо. А також передбачається широке використання імпровізації в усіх видах музичної діяльності.

Принцип комплементарності музичної освіти на музикотерапевтичній основі спрямовує всі вищезазначені види музичної діяльності на одночасне виконання освітніх й оздоровчих цілей та завдань.

Відповідно, такий вид музичної діяльності як **музичне сприймання (слухання)** має такі *освітні* цілі та завдання: ознайомлення з кращими зразками вітчизняної та світової музичної класики, народної та дитячої музики; поглиблення та збагачення слухацьких вражень; формування вміння зосереджуватися, запам'ятовувати й емоційно реагувати на музику, звуки оточуючого середовища й музичних інструментів; розвиток музичних здібностей, уявлень і смаків. *Оздоровчі* цілі та завдання цього виду діяльності полягають у: створенні умов для досягнення катарсису, емоційного «відігравання» негативних емоцій та почуттів; активізації позитивних переживань і відчуттів; формуванні навичок слухового самопізнання та розширення досвіду слухового сприйняття довілля.

Спів пісень, як вид музичної діяльності дошкільників і молодших школярів, передбачає такі *освітні* цілі та завдання: розвиток музичних здібностей: музичного слуху, почуття ритму, пам'яті; формування співацької інтонаційної точності та координації слуху та голосу. *Оздоровче* спрямування співу пісень полягає у наступному: пробудження генетично-звукової пам'яті дитини та надання відчуття гармонії буття засобами перебування у вібраціях українського музичного фольклору, дитячих і класичних вокально-хорових творів; здійснення вібраційного масажу внутрішніх органів; гармонізуючий вплив на систему дихання; створення умов для появи відчуття радості та задоволення від процесу співу.

Музично-ритмічна діяльність виконує такі *освітні* цілі та завдання: розвиток почуття ритму та координації рухів тіла; формування навичок заданої та імпровізованої ритмічно-танцювальної діяльності; розвиток образної уяви та вміння творчого самовираження через керовані та спонтанні танцювальні рухи; виховання творчої розкутості.

Оздоровчі цілі та завдання музично-ритмічної діяльності є такими: підняття настрою й енергетичного тону дітей, прилив сил та енергії; зняття психофізіологічних утисків, вивільнення невикористаної енергії; розвиток спонтанності та вміння творчого вираження внутрішніх переживань; подолання відчуття тривожності, страхів, невпевненості у собі, сором'язливості та гіперактивності.

Музичні ігри передбачають такі *освітні* цілі та завдання як: розвиток фантазії, образної уяви, відповідного реагування на музику та креативності; збагачення музично-слухового досвіду. *Оздоровчими* цілями та завдання музично-ігрової діяльності є: здійснення емоційного сплеску; створення претендодусу (казкової реальності) з метою позбавлення від негативних емоційних станів й акумулювання позитивних відчуттів, переживання радісного емоційного піднесення та задоволення; гармонізація образної сфери дитини; посилення діяльності вищих відділів головного мозку, пов'язаних з асоціативними, інтелектуальними та вольовими процесами.

Такий вид музичної діяльності як **елементарне музикування** в *освітньому* напрямку має на меті: розвиток ритмічного чуття, тембрового слуху; формування вмінь елементарного музикування на саморобних та елементарних музичних інструментах, навичок індивідуальної та колективної гри на музичних інструментах; надання азів інструментальної імпровізації; збагачення музично-практичного досвіду; активізація потреби у музично-виконавській діяльності. І разом з тим, *оздоровча* мета та завдання елементарного музикування передбачають: створення умов для вивільнення завуальованих переживань; гармонізація емоційно-почуттєвого стану шляхом сприяння появі естетичної насолоди й відчуття причетності до процесу народження музики; поглиблення відчуття власної значимості та цінності інших дітей; формування креативності та вміння творчо й нетрадиційно вирішувати поставлені задачі; удосконалення навичок самопрезентації та самореалізації дошкільників і молодших школярів у процесі спонтанної інструментальної (а також вокальної, ритмічної та пластичної) музично-творчої діяльності.

Додаткові види музичної діяльності методики музичного навчання з використанням музикотерапії мають більше оздоровчих функцій, аніж освітніх. Отож, **пальчикова та дихальна гімнастики** мають такі *освітні* цілі та завдання: розвиток дрібної моторики та координації рухів пальців; формування основ співацького дихання. Їх *оздоровчими* цілями та завданнями є: гармонізація роботи обох півкуль головного мозку; стимулювання розумової активності; нормалізація емоційно-фізіологічного стану; формування навичок глибокого й оздоровчого дихання; усунення внутрішньої напруги.

Музично-релаксаційна діяльність в *освітньому* напрямку вирішує: розвиток образної сфери та естетичного смаку дітей. *Оздоровчі* цілі та завдання полягають у: нормалізації емоційно-психологічного стану дітей; вихованні здатності зосереджуватися на внутрішніх відчуттях-переживаннях; створенні умов для отримання емоційно-психологічного задоволення; формуванні здатності емоційної саморегуляції, позбавленні від негативних емоцій і почуттів, страхів і комплексів.

Отже, на основі нашого дослідження ми дійшли таких висновків:

- розробка методики музичного навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з використанням музикотерапії є частковим вирішенням питання оптимізації системи музичної освіти згідно з вимогами часу;
- сутність принципу комплементарності музичної освіти дошкільників та молодших

школярів на музикотерапевтичній основі полягає у взаємодоповненості освітніх й оздоровчих цілей та завдань

- серед них: зняття емоційно-психологічної напруги та розвиток емоційно-почуттєвої сфери; досягнення катарсису та розвиток креативності; усунення психофізіологічних блоків та формування соціальної комунікативності тощо.

Подальший напрям роботи вбачаємо в розробці ідеї використання принципу комплементарності музичного навчання з використанням музикотерапії у системі підготовки майбутніх учителів музики.

Список використаних джерел

1. Жак-Далькроз Э. Ритм / Э. Жак-Далькроз. — М., 2006. — 236 с.
2. Закон про дошкільну освіту України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://itizo.gov.ua/doshkilna-osvita/normativno-pravovabaza-doshkiln-oji-osvity>.
3. Золотарьова А. Музично-терапевтичні ігри як засіб оздоровлення молодших школярів / Алла Золотарьова // Мистецтво та освіта. — 2011. — № 4. — С. 28—19, 37—41.
4. Кэмпбелл Д. Дж. Эффект Моцарта / Д. Дж. Кэмпбелл ; пер. с англ. Л. М. Шукин ; худ. обл. М. В. Драко. — Мн. : ООО «Попурри», 2009. — 312 с.
5. Леонтьева О. Т. Карл Орф: монография / О. Т. Леонтьева. — М. : Музыка, 1984. — 354 с.
6. Протасова С. Музыка в жизни ребенка и в Вальдорфской школе / С. Протасова, С. Копыл // Музыка в школе. — 2003. — № 5—6.
7. Руденко С. Музикотерапія на заняттях з дітьми дошкільного віку / С. Руденко // Музичний керівник — 2013. — № 7. — С. 19—26.
8. Сени Э. Некоторые стороны метода Кодая / Э. Сени // Музыкальное воспитание в Венгрии. — М. : Сов. композитор, 1983. — С. 61—139.
9. Трофімченко І. Є. Розвиток музичних здібностей дітей молодшого шкільного віку за методом «Виховання талантів» Сініті Судзукі / І. Є. Трофімченко. — Сімферополь : Видавництво «Доля», 2010. — 76 с., іл.

I. MALASHEVSKA

Kiev

THE PRINCIPLE OF COMPLEMENTARITY OF MUSICAL EDUCATION FOR PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL CHILDREN USING MUSIC THERAPY

At modern stage of society's development a special actuality acquire measures to introduce health-care technology into pedagogical process of preschools and primary schools. The study reveals the essence of the principle of complementarity of music education for preschool and primary school children with basis of music therapy, which is the complementarity of educational and health goals and aims. This is a such type of methodical interaction, in which the methods of music therapy complement an action of musical and educational methods and vice versa. The conclusions of the study indicate that the result of the principle of complementarity is the optimization of the preschool and primary school system of music education by means of combination the musicality development with the revelation of sanohenns potential of child's personality. Further scientific research considered in introducing music therapy in the system of training future music teachers.

Key words: complementarity, music education, children, music therapy.

И. А. МАЛАШЕВСКАЯ

г. Киев

ПРИНЦИП КОМПЛЕМЕНТАРНОСТИ МУЗЫКАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО И МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МУЗЫКОТЕРАПИИ

На современном этапе развития общества особенной актуальности приобретает необходимость внедрения в педагогический процесс дошкольных и начальных школьных учебных заведений здоровьесберегающих технологий. В исследовании раскрывается сущность принципа комплементарности музыкального образования дошкольников и младших школьников на музыкотерапевтической основе, которая заключается во взаимном дополнении образовательных и оздоровительных целей и заданий. Это такой тип методического взаимодействия, при котором музыкотерапевтические методы дополняют действие музыкально-образовательных методов и наоборот. В выводах исследования отмечается о том, что результатом действия принципа комплементарности есть оптимизация системы дошкольного и начального школьного образования путем соединения развития музыкальности с раскрытием саногенного потенциала детской личности. Дальнейшее направление научного поиска видим во внедрении музыкотерапии в систему подготовки будущих учителей музыки.

Ключевые слова: комплементарность, музыкальное образование, дети, музыкотерапия.

Стаття надійшла до редколегії 11.03.2015

УДК 378.2.12:327(4)

Н. І. МЕЛЬНИК

м. Київ

loroknataliya@i.ua

ПРИНЦИПИ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РАМКИ: ДОСВІД КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

У статті здійснено аналіз особливостей та функцій національних професійних стандартів педагогічної освіти, визначено їхні сутнісні особливості, встановлено, що стандарти є своєрідним індикатором розвитку професійної діяльності педагога, індикатором досягнення професійних цілей навчання, стандарти можуть використовуватися педагогом як рамка, за якою він може робити висновки щодо результативності професійної діяльності, стандарти допомагають розвивати в педагогові саморефлексію та самооцінку. Автором також визначено принципи адаптації Національних професійних стандартів педагогічної освіти країн Західної Європи до Європейської кваліфікаційної рамки. Встановлено, що основними принципами ефективною адаптації є: взаємозалежність між різними ключовими освітніми елементами та наслідками, що впливають з них; цілісний погляд на процес роботи, де в якості відправної точки орієнтиром є застосування ЄКР; цілісні визначені результати навчання, а не фрагментарні знання; розробка довіри до досягнутих результатів навчання поза інституційними рамками, через свідчення сертифікуючих органів чи закладів, роль зацікавлених сторін та їх конкретних інтересів і позицій.

Ключові слова: педагогічна освіта, професійні стандарти, принципи, кваліфікаційна рамка.

Сучасний розвиток педагогічної освіти України тісно взаємопов'язаний з процесами євроінтеграції та глобалізації держави, входженням країни до європейського освітнього простору. У зв'язку з цим простежуються тенденції адаптації вітчизняної системи вищої педагогічної освіти до європейського рівня підготовки спеціалістів освітньої сфери [1, 71]. Проте у процесі трансформації системи

педагогічної професійної підготовки України виникає чимало проблем, пов'язаних із практичною реалізацією методологічних та методичних засад, а саме: виникає потреба узгодження, уточнення та визначення окремих методологічних аспектів вітчизняної педагогічної освіти з європейськими; потреба вивчення особливостей навчально-методичного забезпечення професійної педагогічної